

Türkiye’de Yayıncılık Politikalarının Dönüşümü Üzerine Bir Örnek: E-Yayıncılık

Işıl Çobanlı ERDÖNMEZ, isilcobanli@gmail.com

ÖZET

Sözlü kültür sürecinden yazının gelişimine uzanan süreçte destanlarla başlayan bilgi aktarımı, matbaanın icadı ile büyük bir değişim geçirmiştir. 20. ve 21. yüzyıllarda teknolojik gelişmelerin, sanayileşmenin, uluslaşmanın, kentleşmelerin artmasıyla bilgi teknolojileri ve enformasyon aktarımı da değişmeye başlamıştır. İnsanlığın ihtiyaçlarına paralel şekilde dönüşen yayıncılık politikaları günümüzde kurumsallaşmanın ötesine geçerek dijital olanaklarla bireylerin aktivitesine bağlı olmaya başlamıştır. Yayıncılığın günümüzde geldiği nokta e-kitaplaşma, kişisel e-yayıncılık ve geleneksel basım ve satış tekniklerinin dijitalleşmesi ve çeşitlenmesi yönündedir. Bu çalışmada, süreç içindeki örnekler değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: e-yayıncılık, e-kitap, dijital yayıncılık, kitap yayıncılığı

E-Publishing: as an Example of Transformation of the Publishing Policies in Turkey

ABSTRACT

Oral culture phenomenon in the process extending from the saga that began with the invention of writing to the transfer of information, with the invention of printing has undergone a major change. Technological developments in the 20th and 21st centuries, industrialization of nationalization, with the increase of urbanization in information technology and information transfer has started to change. In parallel publishing policies to the needs of humanity today, beyond the digital possibilities of institutionalization of individual activities with power began to be connected to. The point where today’s publishing is mostly made of e-books, personal e-publishing and digitalisation and diversification of traditional printing and sales techniques. This study evaluates the sample in the process.

Keywords: e-publishing, e-book, digital publishing, book publishing

1. GİRİŞ

Bilgi kavramının sözlü kültürden yazının gelişimine, matbaanın icadından dijital yayıncılığa değişmesiyle, kitaplaşma süreci ve yayıncılık politikaları da değişime uğramıştır. Dijital çağ ile birlikte iletişim disiplinlerinin ve bilgi kavramının yeni boyutlara doğru yön değiştirdiğini görmekteyiz. Teknolojinin bilişim, iletişim, sanayi, sanat alanlarında olağanüstü hızlarla gelişmesiyle ve ekonominin dünya çapında dolaşıma girerek küresel pazarlara yönelmesiyle yayıncılığın da içinde olduğu sanat dalları, iletişim bilimleri de değişiklikler yaşamaya başlamıştır. Bilgiye kolay erişim, bu değişikliklerin en önemlilerindedir.

Matbaacılık ile birlikte yaygınlaşan, ekonomisi ucuzlayan, formatı kolaylaşan kitap ve kitabın ana malzemesi olan bilgi kavramı, dijital yayıncılığın, internet teknolojilerinin ve masaüstü yayıncılık ile bilgisayar gelişmelerinin ortaya çıkmasıyla birlikte hız temelinde işleyen sürece giderek daha çok uyum sağlamıştır. Bu süreci olumlu görenler kadar olumsuz değerlendiren sosybilimciler de mevcuttur.

2. KÜRESELLEŞME SÜRECİNİN YAYINCILIĞA ETKİLERİ

Toplumbilimcilerin bazıları yaşadığımız çağa küresel enformasyon çağı diyerek, küreselleşmenin en çok da bilginin yayılması anlamında genişlediğinin altını çizmişlerdir (Robins:1999, 17). Bill Gates'in bu anlamda başı çektiğini belirten Robins, bize bildiklerimizi satmaya devam ederek yeni bir şey yapmadıklarını, sadece kandırdıklarını belirtmektedir. Çözüm ise, Robins tarafından insanlığın teknolojiyle politik olarak ilgilenmesi ve sorgulaması olarak gösterilmektedir.

McLuhan, medya teknolojisinin insan duyularının ya da bedeninin mekânsal bir uzantısı olduğunu belirtirken; radyonun kulağın; kitabın da gözün birer uzantısı olduğunu iddia eder (Tomlinson: 1999, 209). Bazı sosybilimciler de gerçekten, günümüzde zaman mekân kavramının azaldığını ve bilginin dolaşımının rahatladığını küresel dünyada kabul eder hale gelmiştir.

Küreselleşme ile birlikte kitle iletişim araçları, dolayısıyla iletişim metinleri, sesli görsel ya da yazınsal anlamda yayınlanan her türlü metin, pek çok açıdan hayati önem arz eder hale gelmiştir çünkü sürecin işleyişindeki rolleri giderek artmıştır ve artmaktadır. Dağıtım sistemleri, yayın sistemleri, izleyici kitleler hep küresel boyuta evrilmiştir (Çakır: 2013 (a), 75).

Küreselleşmenin etkilerini Türkiye-Avrupa Birliği (AB) ilişkileri çerçevesinde değerlendiren Bek, kültürel değişimlerin sadece medya alanında değil; kitap yayıncılığı, kütüphanecilik, edebiyat alanlarında da görüldüğünü belirtir. AB; Books Atiane programı aracılığıyla kitapların çevirisini desteklemekte, EBLUL (Az Kullanılan Diller için Avrupa'daki Büro)

aracılığıyla da Avrupa’da daha az sayıda konuşanı olan dillerin yaşatılması için bu dillerde kitapların yayınlanmasını teşvik etmektedir (Bek: 2003, 15).

3. DİJİTAL TEKNOLOJİLERİN YAYINCILIK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yayıncılığın, matbaadan önce, matbaadan sonra ve bilgisayarla tanışma dönemleri olarak üç ana döneminin olduğu gözlenmektedir. Yayıncılık bugünkü gücünü ise görüntü, ses ve yazı olarak üç ana malzemedен almaktadır (Ünaltay:1991, 46).

Bilgisayarın; özellikle kısaca PC olarak anılan Kişisel Bilgisayarın (personal computer) ve kişisel yayıncılık programlarını barındıran Macintosh (MAC) bilgisayarın, daha hızlı çalışan, bağımsız ve minimal yapılarının kolaylığıyla; hayatlarımıza girmesiyle yayıncılık teknolojisi gelişmiştir.

Türkiye, masaüstü yayıncılık ile ilk kez 1989 yılında tanışır. Apple firmasının ürettiği Macintosh ilk kez Cumhuriyet gazetesinde kullanılır. Böylelikle Babiâli’nin gazete basım teknolojisi bir dönüm noktasına ulaşır.

Yayıncılıkta, basın sanayiindekine benzer biçimde ve ağırlıklı olarak 1980’lerin sonlarında tipodan ofsete geçilmiş, birçok yayınevi masaüstü yayıncılık adı altında bilgisayarla dizgi ve sayfa düzeni yapmaya yönelmiştir. Birkaç yılda (1989-1992) tipo neredeyse unutulmuştur. Bu süre içerisinde kitaplarda rastlanan dizgi ve sayfa düzeni acemilikleri yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır (Kabacalı: 2000, 260).

Optik yöntemlerin kullanıldığı bilgisayarlı dizgide, kalıplar baskıya girmeden önce, konuyla ilgili resimlerle birleştirilerek tam bir sayfa düzeninde hazırlanır. Basılacak malzemenin filminin çekilmesini gerektiren ofset ve tıfdruk sistemlerinde sayfalar, elektronik sayfa düzenlemesi olarak adlandırılan bir işlemle bilgisayarda hazırlanır.

Masaüstü yayıncılık yapmak için gerekli olan basamaklar, ilk iş olarak yazım işleminin tamamlanmasının ardından, grafik hazırlamak için eklenecek çizim veya resimlerin tamamlanması ve bu verilerin tümünün bilgisayar ortamında bir araya getirilerek birleştirilmesidir. Yazı karakterleri, büyüklükler, resimlerin yerleri ve kombinasyonları istek doğrultusunda tamamlanır ve renk ayırımına gidilerek çıkış alınır. Bu aşamada matbaa faaliyetlerinden yararlanmak gerekmektedir (Ünaltay: 1991, 52). Günümüzde internet teknolojisi sayesinde, yazıyı üreten, grafiği tamamlayan ve matbaada kitabı basacak olan kişi arasında anında iletişim kurulabilmekte ve veriler hızlıca paylaşılabilir.

Sözlü kültürden yazılı kültüre geçişteki eleştiriyi bugünkü bilgisayar mantığıyla karşılaştıran Walter J. Ong’a göre; bugün bilgisayara getirilen eleştirinin aslında Platon’un, yazıya getirdiği eleştiriyle aynı olduğunu öğrenenler şaşırıyor: “Platon, Sokrates’in ağızından, yazının insani olmadığı; gerçekte insanın zihninde varolan düşünceyi zihnin dışında kurmaya kalkıştığını söyler. Aynı söz, bilgisayar için de geçerlidir. Platon, yazının belleği çürüttüğünü söyler. Yazıya alışan, kendi öz kaynaklarından yararlanacağına dış kaynaklara bağımlı kalır.” Ong’a göre, aynı eleştiri bilgisayarlar için de söz konusudur; yazı edilgendir

ve kendi gerçektışı, yapay dünyasına kapalıdır, tıpkı bilgisayarın da öyle olması gibi (Ong: 2010, 98).

McLuhan, basılı kültür-elektronik kültür karşıtlığını kurmak suretiyle, özellikle 20. yüzyılın başından itibaren yaygın kullanıma giren yeni iletişim araçlarının ve bilgisayar tekniklerinin yeni bir kültür yaratacağı, bu kültürün oluşturduğu düşünce ve deneyim biçimlerinin toplum ve siyasetin örgütlenme biçimini kapsayacak şekilde genişletilebileceği iddiasını taşımaktadır:

“Elektro-biyolojik olan “elektrik dünyası”, “elektronik kültür”, “elektronik çağ” gibi adlandırmaların eşliğinde, yeni kabileciliği, karşılıklı bağımlılığı, ayinsel canlanması, eş zamansallığı, çizgisel olmayan düşünüşü, çok türülülüğü, metafiziksel organizizmi (bir hastalığın tüm belirtilerinin organik kaynağı olduğunu öne süren tıp teorisi) yaratan kültüre -ki onu yaratan yeni iletişim teknolojileridir-, matbaanın yarattığı, bireyciliğin, özerkliğın, türdeşliğin, bir örnekliğin, tekrarlanabilirliğin, mekanikliğin, uygulamalı bilginin kültürüne yol açtı.” (Köker: 2005, 62)

Bilişimin ve elektronik yöntemlerin sürekli gelişimi, kitapta ve baskıda derin bir gelişim içermektedir. Bilgisayar destekli yayıncılığın kullanımıyla, ekran kâğıdın yerini alacak gibi durmaktadır. Dijital ortam, başka malzemeler üzerinden mevcut metinlerin korunmasını ve dağıtımını daha iyi sağlayan karşılıklar oluşturmakla kalmaz, dahası başka bir denge olmayan orijinal belgeler de sağlar. Dijital kütüphanelerin ileride hukuksal sıkıntılar yaratma riski ve geleneksel kitapçılığın bitirme riski olabilir (Labarre:2012, 139).

Yeni iletişim teknolojileriyle desteklenen enformasyon üretimi ve dağılımı 80’li yıllardan sonra kişisel bilgisayarların yaygınlığıyla hız kazanmıştır. Bunun sonucunda bilgi, tarih boyunca hiç olmadığı kadar önem kazanmıştır. Bunun nedeni, iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle üretilen bilginin paylaşımı ve kullanımının artmasıdır. Bilginin dünya düzeyindeki etkileşimi inanılmaz hızlara ulaşmıştır (Güçdemir: 2012, 10).

Masaüstü yayıncılığın öncülerinden Apple firmasının çıkardığı e-okuyucular, iPhone, iPod touch veya iPad gibi modeller aracılığıyla iBooks uygulamasını aplikasyon sitesinden indirerek okumayı mümkün kılmıştır (Apple: 2013).

4. E-YAYINCILIK SÜRECİNDE E-KİTAPLAŞMA VE KİŞİSEL YAYINCILIK

1995’te dünyanın en büyük çevrimiçi kitap satan sitesi olarak kurulan Amazon.com, artık çeşitli e-kitap okuma aletleriyle de bu ticareti büyütmüş ve ellerinde varolan yüzbinlerce kitabı bu yöntemle okumaya açmış durumdadır. Kitap dışında birçok elektronik eşya, oyuncak, giyim vb’nin satışını da yapan Amazon, e-ticaret üzerine kurulmuştur. Türkiye’deki ilk çevrimiçi kitap satış sitesi idifix.com da aynı hizmeti vermektedir ancak kültür yayınları dışında satış yapmama kararları bulunur. Bugün asıl gelirini e-kitap satışından ziyade; basılı kitap satışlarından elde ettiğini söylemek mümkündür.

Bugün kitap sektörü, yeni bir paradigma ile karşı karşıyadır: e-kitap. Basılı kitap satışlarının genele bakıldığında düşmüş olması, yeni kuşakların e-kitaba ilgi göstermesi, yayıncılık

konusunda kitabın geleceğine dair soru işaretleri yaratmıştır. Tüm dünyanın konuştuğu kitapçılığın sonu mu geldi sorularına verilecek yanıt, Thompson’a göre, daha uzun yıllar bunun olmayacağı yönündedir:

“Amerika’da e-kitap okuyuculuğu yaygın ama satışların yüzde 1’i e-kitap kârı üzerine kurulu durumda. E-kitap okuma araçları gelişip yaygınlaştıkça bu oran tabii ki büyüyecektir ama bunun tam olarak ne zaman tüm dünyada yaygınlaşacağına dair kimse kesin bir şey diyemez. Öyle görünüyor ki, basılı kitap geldiği geleneğe benzer şekilde daha sonu görünmeyen bir geleceğe kadar önemli bir rol oynamaya devam edecektir. Kültürel ve politik hayatta, bir yazılı kelimenin oynayacağı rolün önemi kolay kolay kalkacağı benzemiyor.” (Thompson: 2010)

Türkiye’de e-kitap yayıncılığına Nisan 2010’da başlayan İdefix, öncesinde bir senelik bir araştırma evresinden geçmiştir. Projenin iki etabı vardır. İlk fazında Adobe kullanmak gerekir. Hak sahiplerinin haklarının korunması için kitabın şifrelenmesi gerekmektedir. Buna DDM (digital device management) denir. Örneklerden biri olarak gösterilen dünyanın ilk benzer kitap sitesi Amazon.com’un kapalı devre bir sistemi vardır. Kindle isimli cihazları sayesinde şifreleme kimseyle paylaşılabilir değildir. Kendi cihazlarıyla, kendi bünyelerindeki e-kitaplar okunabilmektedir. İdefix, tekelleşmeci bir mantık gütmek istemediği için, kendilerinden kitap alan birinin başka herhangi bir cihazla okuyabilmesini mümkün kılmıştır (Ekmekçi: 2013).

İkinci etapta ise kendi DRM’ini (dijital haklar yönetimi) üreten İdefix, mobil cihazlarda, tabletlerde ve telefonlarda e-kitap okuyabilmek için bu uygulamayla şifrelemeyi oluşturmuştur. İlk önce bu uygulamayı kullandığınız cihazın uygulama sayfasından ücretsiz olarak indirmeniz, ondan sonra satın aldığınız kitapları ister bu cihazınızdaki uygulama ile ister e-ink okuyucunuzla okumanız gerekmektedir (Ekmekçi: 2013).

e-kitap cihazları iki türden oluşmaktadır: e-ink cihazlar yani elektronik mürekkepli cihazlar, bilinen kağıt sayfası gibi görüntüyü birebir arka tarafta oluşturmaktadır. Normal Lcd ekranların verdiği ışıklı görüntü bünyesinde yer almamaktadır; dolayısıyla kâğıt gibi normal görünür, parlamaz, okuyabilmek için bir ışık kaynağına ihtiyaç olmaktadır, birebir kitap okumak gibi yorumlanmaktadır (Ekmekçi: 2013).

e-kitap teknolojinin avantajları Kocatürk’e göre, erişimi kolaylaştırmak, sınırları ortadan kaldırmak, fiyatı ucuzlatmak olarak sıralanabilmektedir. Yayıncıların ortadan kalkacağından korkulmaktadır, ama bu mümkün değildir Yazarlar Birliği’ne göre. Teknolojik formatın değişebileceğini ama önemli olan kitabın içeriğinin kolaylıkla değişmeyeceğini vurgulamaktadırlar. Önce dijitali çıkan, sonra basılan kitap olduğu zaman bunun bir pazarlama olmadığını söylemektedirler (Kocatürk: 2013).

İdefix’ten sonra internetten kitap satışına başlayan Kitapyurdu.com’un da satış rakamlarının idefix’e yakın olduğu, Doğan Kitap’ın dr.com.tr ve hepsiburada.com’un ikisinin toplam satışlarının idefix’e denk olduğu, pandora.com ile ilknokta.com’un ise sektörde yüzde 5 paylarının olduğu belirtilmektedir (Ekmekçi: 2013).

Ntv Yayınları, e-kitapların, çok kısıtlı bir kitle haricinde sıradan okuyucu için büyük etki yaratmayacağı görüşünü paylaşmıştır (Kaya: 2013).

Remzi Kitabevi, kural olarak önce bir kitabı basılı olarak kullanmayı, sonrasında e-kitap halini basmayı uygun bulmaktadır. Gelişen teknolojinin hız açısından yayıncılığa büyük yarar sağladığı görüşünde olan genel yayın koordinatörü Öner Ciravoğlu şunları belirtmiştir:

“Yayıncılık aslında kendisine, yazılı kağıt üzerinde okunan bir gelenek oluşturmuş. Eskiden bu işler kurşun harflerle yapılıyordu ve sağlığa oldukça zararlıydı. Tüm matbaa ilçelerine süt ve yoğurt dağıtılırdı. Otomatik makinelerin işin içine girmesiyle, baskı süreci hızlandı ve daha bilimsel bir hal aldı. Bilgisayar ve internetin hayatımıza girmesiyle, yayıncılıkta e-kitap dönemi de başladı. Bu da sanki, basılı malzemeleri bir anlamda tehdit eder gibi duruyor ama; öte yandan da okur sayısını genişletiyor. İnsanlar artık arabalarında giderken bir düğmeye basarak roman dinleyebiliyorlar. Ya da başka bir işle meşgulken, ekrandan açıp okuyabiliyor. Hatta ders anlatırken de, görüntü üzerinden açıklamalarda bulunabiliyorlar.” (Ciravoğlu: 2012)

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, bu dönemde henüz çoğu yayınevini e-kitaplaşamadığını; kendilerinin ise dijital yayıncılıkta çok önlere olduğunu; olabildiğince çok e-kitap yayınlamaya çalışarak, Türkiye’de ilk sıralarda olduklarını ifade etmişlerdir (Avan, 2013).

iBooks Author gibi kendi kitabını hazırlama programlarıyla Apple, iPhone, iPod touch veya iPad’den yazmanın ve okumanın, tıpkı kitaptan okumak gibi olduğu iddiasını taşımaktadır. Sayfaları çevirerek tek bir parmak hareketiyle sol baştan sağa doğru okumak mümkün. İster ekranda tek bir sayfa okuyabilir isterseniz bir ekranda iki sayfayı birden görebilirsiniz. Okuduğunuz kitabın yazı formatını değiştirebilir, arka ışığını değiştirebilir veya anlamadığınız yerde başa dönebilir ya da anlamadığınız kelime ya da karakterin üzerine tıklayarak ne olduğu hakkında fikir sahibi olunabilmektedir (Apple: 2013).

Kitapların elektronik olarak okunması ve dijital platformlara aktarılıp saklanması gibi dev gelişmelerden sonra şimdi de kişinin kendi kendisinin yazarı ve yayıncısı olma hayali de gerçekleşmektedir. Çeşitli programlar sayesinde yayıncı danışmanlığı ve beğenilme kaygısı olmadan istenilen ürün hazırlanıp dolaşıma sokulabilmektedir.

Teknoloji devi Apple ve yayıncılık devi Amazon, kendi kitabını yazmak ve yayınlamak isteyen kullanıcılar için araçlar sunmuştur. Böylece kitabı hem yazıp hem de satışa sunmak mümkündür. iBooks Author adlı yeni bir uygulama ile Ergürel’e göre, artık herkes bir kitap yayıncısı olabilmektedir. iPad için dijital kitap hazırlamaya yardımcı olan bu uygulama, şablonlar kullanılarak, multimedya içerikli interaktif kitaplar hazırlamaya uygundur. Sürükle ve bırak yöntemiyle kitaplara kolayca video, ses, resim dosyaları ile interaktif bir önsöz eklenebilmektedir. JavaScript ve HTML5 kodlarını da destekleyen uygulama ile hazırlanan kitaplar PDF, Text ve iBooks olmak üzere üç farklı formatta hazırlanabilmektedir (Ergürel:2012).

"Kişisel yayıncılık" ile "Kişisel destekli yayıncılık" birbirine çok yakın kavramlar gibi görünse de aslında arada çok önemli bir fark vardır. "Kişisel destekli yayıncılık"ta yazar kitabın maliyetine ortak olurken, yayınevi deneyimli editörler ve tasarımcılarla kitabı profesyonel bir ürün haline getirip pazarlamaktadır. Tüm yayınlanma sürecine ortak olan yazar, böylelikle, hem kitabın haklarını yayınevine devretme derdinden kurtulmakta, hem de yazının düzeltilmesinden kapak tasarımına kadar her aşamada söz sahibi olabilmektedir. Bu nedenle kitabın kazancını yayıneviyle paylaşmak zorunda kalmayan yazar, eserin iyi satması durumunda da klasik bir yayınevine göre çok daha fazla gelir elde edebilmektedir. Yani, kitabın yayımlanma sürecinde yayınevine birçok para ödeyen yazara yayınevi tarafından editöryal hizmet ve tasarım hizmeti sunulmaktadır. Türkiye’de de son dönemlerde "kişisel destekli yayıncılık" hizmeti veren birçok yayınevi bulunmaktadır (Seferoğlu-Aslan: 2011).

İdefix’in yeni bir projesi olan “açık kitap”; yani self-publishing (kişisel yayıncılık), Amerika’daki kitap fuarlarında en çok ilgi çeken etkinliklerden birisi olması nedeniyle gündemlerine aldıkları bir başlık olmuştur. Yayınevinde reddedilmek, beklemek derdi olmadan okuyucunun yazarı seçmesi üzerine kurulu bir sistemdir. Aracı yayıncı, ticari baskı ilişkileri, dağıtım süreci olmadan; edebiyatın görevlerinden biri olan yeni okur keşfetmek amacını gerçekleştirmeyi hedeflediklerini belirtmişlerdir (Ekmekçi: 2013).

1990 sonrası 2000’lerin başında kitap piyasasına dair araştırmalar sonucu söylenebilecek üç temel çıkış noktası vardır: Birincisi, büyük kitabevi zincirlerinin oluşmasıdır. Bu, ulaşılabilirlik anlamında evet güzel ama küçük kitapçıları yok ettiğini de belirtmek gerekir. İkinci önemli gelişme, edebiyat/telif ajanslarının kurulmasıdır. Bu marka yayıncılığının önünü açan bir gelişme olmuştur. Üçüncü önemli gelişme de yayıncıların, büyük holding ve medya kuruluşlarıyla ortaklıklara girmesidir. Bu da bağımsızlığı engelleyen bir süreç olmuştur. Bunların tümünü toplayınca, sektörün kirlendiğini, küçüklerin yok olduğunu, büyüklerin yaşadığını ve orta ölçekli olanların da çok az kısmının ayakta kaldığı söylenebilir (Thompson: 2010).

Eylül 2012’de PEN Uluslararası Yazarlar Birliği dijital ifade özgürlüğünü sonuna kadar desteklediklerine dair bir bildirge yayınlamıştır. Bu bildirgeye göre, gelişen medya teknolojileri karşısında bireyin kendini özgürce ve dijital haklar çerçevesinde ifade etme özgürlüğü bakidir ifadesine yer verilmiştir (Pen: 2013).

Kitap, en kalıcı ve en ikna edici kültürel form olduğunu halen göstermektedir. Bugün gelişen yeni simgesel ve enformatik iletişimler çağında kitabın formatı ne değişikliklere maruz kalır, bunun cevabını vermek ise oldukça güçtür (Thompson, 2010).

5.SONUÇ

Yayınevlerinin gelecekteki fonksiyonları, Akaş’a göre, ağırlıklı olarak editörlük, tasarım ve tanıtım hizmetleri vermek olacaktır. Büyük bazı yayınevleri eskisi gibi devam edecek, küçük bazı yayınevleri de seçkin ve butik yayıncılık anlayışıyla varlıklarını sürdürebilecektir. Akaş’a göre, ortadaki yayınevlerinin çoğu kapanacak ya da o güne kadar kendi kitapları ve kendi yazarları için yaptıkları işleri birer hizmet kalemi olarak tüm kitaplara, tüm yazarlara

sunmaya başlayacak; bunu iş edinen pek çok yeni yayın hizmetleri şirketi de kurulacaktır (Akaş:2012, 5).

Yazar Semih Gümüş'e göre, yayıncılığın geleneksel anlayışa katı bağlılığı gitgide büyüyen kitap piyasasına uyum gösterme zorunluluğu nedeniyle, ister istemez değişmektedir. Basılı kitabı özenle yayına hazırlama anlayışından uzaklaşanların çoğaldığı son yıllarda, bir grup yayıncının, dümeni olumlu bir yöne kırmaya başladığı da görülmektedir. Kaptıkaçtı yayıncılar kitap yayıncılığının ortalama niteliğini epeyce aşağı çekmeye başlamıştı, artık onların beklentisi de karşılığını pek bulmamaktadır (Gümüş: 2012, 7).

Fransız parlamentosunun bağımsız kitapçıları internet üzerinden satış yapan Amazon'un rekabetinden korumak için yasa çıkardığını; yasayla Amazon'un ücretsiz kitap postalamasına ek olarak ayrı bir indirimde bulunmasına engel koyulduğunu belirten Tönel'e göre, Türkiye ve dünyada yayıncılık sorunları eş yaşıyor benzemektedir. Yayıncılar Birliği başkanı Metin Celal, Türkiye'de internette ve marketlerde indirimli kitap satış yapılmasını engelleyen veya kitapçıları koruyan bir yasa olmadığını; bu nedenle 10 bin kitapçının kapandığını ifade etmiştir. Ders kitaplarının merkezi olarak ücretsiz dağıtılmasının da okul çevrelerindeki kitapçıları kapatmaya ittiğini belirten Celal, bu gibi örnekler doğrultusunda önerdikleri Sabit Fiyat uygulamasının dikkate alınmadığını savunmuştur (Tönel:2013).

İnternetin yayıncılık alanında da yarattığı "katılımcı" kültür, bazı eleştirel sosyal bilimcilere göre demokratikleşme anlamı taşımaktadır:

"İnterneti Aydınlanma ile özdeşleştirmek saflık olurdu. Bilgiyi yayma potansiyeli var; ama internet bağlantı-hiper bağlantı yoluyla inşa edildiği sırada ticari çıkarlar da eli kolu bağlı oturmadı. Oyunu kontrol altına almak istiyorlar. Kendi aralarındaki rekabeti kim kazanırsa kazansın, zafer kamu yararı için yenilgi anlamına gelebilir. Evet, dijitalleştirmeliyiz. Ama daha da önemlisi, demokratlaştırmalıyız." (Darnton:2012, 15). Bilginin henüz kaynağından çıkar çıkmaz ticarileştiği gerçeği, kitap yayıncılığı politikaları ile karşılaştırıldığında ne yazık ki daha aciz bir gerçek olarak kalmıştır.

Google, kamuya mal olmuş kitapları bedelsiz olarak okunmak, indirilmek, basılmak üzere okuyuculara ulaştırmaya devam edecektir. Darnton'a göre, 2008'e kadar dijitalleştirmiş olduğu yedi milyon kitabın bir milyonu kamuya mal olmuş eserler; bir milyonu yayın hakkı kapsamında ve baskısı mevcut, beş milyonu ise yayın hakkı kapsamında ama baskısı tükenmiştir. Wikipedia dışında Google şimdiden ABD'de bilgiye çevrimiçi erişim olanaklarını kontrol altında tutmaya başlamıştır. Google Book Search arama motoru, geçmişten bugüne en büyük kütüphaneyi ve en hacimli kitap ticaretini yaratmayı vaat etmektedir (Darnton:2012,18).

Günümüzde ve daha da yakın gelecekte kütüphanelerin artık daha popüler mekânlar olacağı, içinde yenilip içilen kültürel paylaşımların yapıldığı, günlük ve kâğıtta yazılı olmayan bilgilerin, iletilerin paylaşılacağı yeni erişim mekânları olacağı düşünülmektedir. Geleneksel edebiyatla ilgisi olmayan bu durumun, bilgiye dayalı edebiyatın ve eleştirel düşüncenin kitaplarla değil; insanlararası alışverişlerle sağlanacağını desteklemektedir. Yeni

kütüphaneler de açık kitaplıklar ya da iletim mekânları olacağına benzemektedir (Shuler: 2006, 542).

Gutenberg’den adını alan Gutenberg Projesi, ücretsiz elektronik kitap (e-kitap) koleksiyonuna sahip ilk ve tek projedir. 1971 tarihinde ortaya çıkan topluluğun kurucusu Michael Hart’tır. E-kitap ve benzeri teknolojilere açık olan web sitesinde, hafif edebiyat, ağır edebiyat ve kaynakçalar (ansiklopedi, almanak, sözlük vb.) olmak üzere üç ana başlık bulunmaktadır. Ana hedeflerinin e-kitabı yaymak ve oluşumunu desteklemek olduğunu belirten sitede göre, bir filminden çıkıp da kitabını merak eden bir çocuğun bu sitede arayış yaptığını görmek onları mutlu etmektedir. 45 bin e-kitabın yer aldığı uygulamayı, ABD’de, telif ajansının izni alınmış olarak ücretsiz bilgisayarınıza indirerek ya da ekrandan çevrimiçi olarak okumak uygundur. Diğer ülkelerde bu telif hakkı mümkün olamamaktadır (Gutenberg: 2014).

Öte yandan okuma kavramına önceki bölümlerde psikolojik ve toplumsal açılarından değinmiş olsak da, toplumların ve bireylerin ne kadar okumaya bireysel baktıkları da tartışma konusudur. Mikita Brottman’ın Okuma İletti adlı kitabında, okumanın bir illet olduğundan bahseden Atkaya, okumanın bireysel duygularla yapıldığını, içe dönüklüğü, mahremiyeti, bireysel zevkleri, yalnızlığı temsil ettiğini yazarın vurguladığını belirtmiştir (Atkaya: 06.04.2014). Belki de okumak için, bireysel yükselişe hazır olmak gerekmektedir. Tabi ki bunun varolabilmesi için, sosyal yapının güçlü olabilmesi gerekmektedir.

Bugün dijitalleşen yayıncılık anlayışı, kitabın elle yazdırıldığı ve sonrasında kurşun kalıplarla matbaada dizildiği günlere göre oldukça yeni ve kullanışlı bir format. Uzman yayıncılar ve birlikler, daha sağlıklı, kullanışlı, ekonomik ve ulaşılabilir olduğunu söyledikleri bu e-yayıncılık formatı ile ilgili olarak; önemli olanın içerik olduğunu ifade etmişlerdir.

Dijital yayıncılığın, teknik olarak büyük kolaylıklar sağladığını kabul ederek, önemli olanın içerik olduğunu savunarak, yarın yenisini çıkaracak teknolojik ve enformatik kapitalizme yenik düşmeyerek yeni yayıncılık anlayışlarını takip etmeye devam etmek belki de en doğrusu olacaktır. Geleneksel baskısı olmayan kitaplar yine de yakın geleceğe kadar hemen kabul göremeyebilecektir. Çoğu yayınevi de, halen baskısı olmayan kitabı sıfırdan e-kitap olarak basmayı reddetmektedir. Bu da basılı kitaba karşı bir saygı duruşu gösterildiğinin işareti olabilir.

KAYNAKLAR

Akaş, Cem (2012) “E-kitap ve fonksiyonlar”, Varlık Dergisi, Şubat sayısı, No:1253

Apple (2013) <http://www.apple.com/ibooks-author/> Erişim tarihi: 26.03.2013

Atkaya, Kanat (2014) “Okumak Bir İlet Mi?”, Hürriyet Gazetesi, 06.04.2014

- Avan, Nevin (2013) *Kişisel Görüşme*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Editörü, İstanbul: 03 Şubat 2013
- Bek, Mine Gencil (2003) *Avrupa Birliği ve Türkiye’de İletişim Politikaları*, Ankara: Ümit Yayıncılık
- Ciravoğlu, Öner (2012) *Kişisel Görüşme*, Remzi Kitabevi Genel Yayın Koordinatörü, İstanbul: 12 Ocak 2012
- Çakır, Mukadder (2013) *Medya ve Modernlik*, İstanbul: Parşömen Yayınları
- Darnton, Robert (2012) “Google ve Kitapların Geleceği”, *Varlık Dergisi*, Şubat sayısı, No:1253
- Ekmekçi, Bora (2013) *Kişisel Görüşme*, www.idefix.com satış direktörü, İstanbul: 27.03.2013
- Ergürel, Deniz (2012) “Kendi kitabınızın yayıncısı olmak ister misiniz?”, *Zaman Gazetesi*, 28.01.2012
- Gutenberg, www.gutenberg.org Erişim tarihi: 01.04.2014
- Güçdemir, Yeşim (2010) *Sanal Ortamda İletişim*, İstanbul : Derin Yayınları
- Gümüş, Semih (2012) “E-kitapsız olmayacak”, *Varlık Dergisi*, Şubat Sayısı, No: 1253
- Kabacalı, Alpay (2000) *Türkiye’de Matbaa: Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul : Literatür Yayınları
- Kaya, Onur (2013) *Kişisel Görüşme*, NTV Yayınları editörü, İstanbul: 21 Mart 2013
- Kocatürk, Kenan (2013) *Kişisel Görüşme*, Türkiye Yayıncılar Birliği Genel Sekreteri, İstanbul: 21 Mart 2013
- Köker, Eser (2005) *Sözlü Kültür Üzerine Düşünmek: Kitapta Kurutulmuş Çiçekler*, Ankara : Dipnot Yayınları
- Labarre, Albert (2012) *Kitabın Tarihi*, çev. Işık Ergüden, İstanbul : Dost Kitabevi
- Ong, Walter (2010) *Sözlü – Yazılı Kültür: Sözüün Teknolojileşmesi*, çev. Sema Postacıoğlu Banon, 5.Baskı; İstanbul: Metis Yayınları
- PEN (2013) International “PEN Declaration on Digital Freedom” <http://www.pen-international.org/themes/pen-declaration-on-digital-freedom/> Erişim Tarihi: 01.04.2013
- Robins, Kevin (1999) *İmaj: Görmenin Kültür ve Politikası*, çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Seferoğlu, Güneş ve Arslan, İbrahim (2011) “E-kitabın Geleceği Tartışıldı”, *Galatasaray Üniversitesi Haber Dergisi*, <http://gsuhaber.gsu.edu.tr/?p=245> Erişim Tarihi: 21.04.2011
- Shuler, John (2006) “The Revolution Will not be Cataloged: Gutenberg’s Librarians and the 21st Century”, *The Journal of Academic Librarianship*, Volume:32, Number:5, September 2006.

Thompson, John (2010) “The Future of Books”, <http://www.cam.ac.uk/research/news/the-future-of-books> Erişim tarihi: 01.01.2010

Tomlinson, John (1999) Küreselleşme ve Kültür, çev. Arzu Eker, İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Tönel, Ebru (2013) “10 Bin Kitapçı Kapandı”, Bianet <http://www.bianet.org/bianet/siyaset/150400-metin-celal-10-bin-kitapci-kapandi> Erişim Tarihi: 04.10.2013

Ünaltay, Altay ve Büyükyılmaz, Altan (1991) Elektronik Yayıncılık Elkitabı, İstanbul: İleri Teknoloji Merkezi Ltd. Yayınları

